

Qüestions de cultura, qüestió de cultures

VISTA PRÈVIA

La cultura és el conjunt de valors, creences, conviccions, coneixements, manifestacions artístiques, tradicions, formes de vida i pautes de convivència a través de les quals una persona o un col·lectiu expressen la seva humanitat, interpreten la seva existència i es desenvolupen en la societat. Una concepte ampli, mutable i sobretot, divers, que ens porta a preguntar-nos què és avui la cultura catalana i quin paper juga en el si de la nostra societat.

Procuraré no entrar en una llarga exposició sobre el concepte cultura, el lector en deu tenir una idea prou ben feta. Però alguna cosa en diré per, si més no, justificar la tesi final de l'article. També procuraré deixar de banda tantes cites i referències com pugui, perquè, d'una part enfarfeguen, i per altre cantó, el lector sabrà adonar-se d'on s'extreuen les idees, teories i principis que s'aporten, no pretenc pas creure'm inèdit.

Per a una millor comprensió del text potser és interessant que el lector conegui que la meva experiència en l'estudi de la cultura parteix de l'observació i ús que principalment en fan les classes populars. És a aquestes manifestacions, i sobretot en la seva dinàmica social i festiva, que he dedicat en gran mesura la meva atenció. En l'actualitat, puc observar que quan es parla de cultura popular solen fer-se dues lectures. L'una l'entén com un fenomen de cultura de masses (de multituds), comercial, doncs. L'altra, la llegeix, a grans traços, com a cultura d'experiència immediatista (no comercial) de sectors populars. Tancarem aquí aquesta entradeta, però encara voldria deixar parlar que avui, aquest dualisme pot observar-se no tant sols en la dita cultura popular, sinó en altres aspectes del món cultural, com per exemple en la literatura, i em refereixo al fenomen *bestseller* i una altra de minoritària feta per arribar més enllà de la tauleta de nit.

Val la pena anotar, encara que només sigui per recordar-ho, que la cultura no és matèria estàtica. Les seves manifestacions, les més extenses i les més succintes, s'han conformat en diversos mo-

Bienve Moya
Gestor cultural
bienve@bienve.cat

» L'home és en cada etapa històrica el que conforma la cultura del seu temps

ments o episodis històrics, i els mateixos principis tampoc han estat mai vàlids per sempre. Ni tants sols les grans lleis de les dites ciències exactes s'han mostrat immutables al llarg del temps. És l'home contemporani en cada etapa històrica el que conforma la cultura del seu temps, que potser caldria anomenar-la real (la que obra i procedeix), ja que de realitat (si exceptuem la metafísica) no sembla haver-n'hi d'altra que la que actua en un temps sempre present.

Cada etapa històrica diposita una nova capa de coneixements i teories sobre el substrat antic. A vegades aquesta capa recent pot alterar el substrat, modificar-lo o fins i tot menjar-se'l tot. Els investigadors, però, podran trobar els indicis de les capes antigues deglutides. Aleshores, aquests indicis poden influir, alterant la realitat del present. A vegades aquesta alteració pot ajudar a singularitzar el present, mentre que d'altres vegades, aquestes alteracions o interpretacions poden distorsionar-lo. Aquest seria el cas de les interpretacions del passat històric dels pobles: depèn de quin bàndol l'examina i recupera, afavoreix una tesi o una altra, fent-ne una la canònica i l'altra l'apòcrifa. Aquest exemple, i per desgràcia nostra, també és vàlid per a la interpretació de l'economia; teories que havien de regenerar la humanitat, resulten impracticables o castells de sorra. El

passat segle ha hagut de suportar les més ambicioses i inviàbles d'aquestes teories presentades com a solucions definitives.

El concepte cultura no és estàtic, ja s'ha dit, i encara més, tampoc és hegemònic: la cultura existeix fragmentada pels interessos de classes i sectors socials. Uns interessos que, sovint, es contraposen. Aquestes contraposicions resulten l'element dinàmic de la cultura. Un poble (i tampoc entrarem a teoritzar sobre aquest concepte ja que el lector té prou coneixements per no haver-lo d'importunar amb les mil enfadoses teories sobre la qüestió), un poble qualsevol, per la seva persistència en un territori, hereta coneixements i consuetuds generals acceptats per una majoria —sobre relacions socials i polítiques, sobre qüestions morals, ètiques i estètiques, mites i èpica— configurant un imaginari prou extens i variat per fer-lo servir d'intel·ligència amb la població que se'n sent hereva. A aquest cúmul d'informació, que heretarà a través, primer de la família i de l'escola, després dels ambients socials on es mogui, i posteriorment dels mitjans informatius —des de la literatura a la premsa i el contrast de parers amb la resta de la societat— l'individu encara hi afegirà la seva circumstància personal, caractereològica i ideològica. Tota aquesta informació esdevindrà el

bagatge cultural personal d'un individu, que serà més o menys comú amb la resta de la població en funció de l'homogeneïtat dels mitjans informatius que posseeixi la societat on es mou: a més mitjans de difusió amb referents comuns (tradicció, escola, oci cultural, imaginari...), correspondrà un món cultural més homogeni, compartit per més individus del poble; a uns mitjans amb informacions més fraccionades, amb referents més diversos i no coincidents, aquest món cultural també esdevindrà més heterogeni.

Abans de seguir, m'agradaria aclarir un parell de qüestions terminològiques. La primera és que utilitzo el terme homogeni sense valor positiu ni negatiu, només en el just valor etimològic igual, és a dir, com un subjecte «*constituit de parts*, elements o individus de la mateixa natura o uniformement integrats». I encara voldria que us fixéssiu en la part de la definició que he destacat, «*constituit de parts...*». O sigui, i encara que pugui semblar paradoxal, hi ha homogeneïtat on hi ha parts. La segona consideració és que quan escric cultura popular o tradicional (donant als dos termes valor coincident), cal tenir en compte que no existeix cultura més universal que la popular. Totes les pràctiques culturals d'aquest ordre que hom assumirà com a locals o nacionals seran alhora les més universals, les

més fàcils de compartir, de cada una de les cultures locals i nacionals, singularitzant-les, alhora que les universalitza. Davant de qualsevol emplaçament senzill o extrem, l'home respon sempre amb paregudes reaccions: creacions psíquiques, ideològiques i lúdiques.

Partint d'aquest esquema, hem de fer notar que Catalunya (com altres territoris dels litorals mediterranis) presenta singularitats que potser caldria fer avinents. Els pobles residents en aquests territoris, Catalunya també, han rebut periòdicament migracions, properes o llunyanes. Des de sempre, Catalunya ha estat una terra de pas, heretant tradicions i coneixements culturals de totes aquestes migracions. Però cada una d'aquestes poblacions litorals, quan han gaudit d'un temps de tranquil·litat històrica, han tingut la capacitat d'ordenar i assumir cadascuna de les experiències i aportacions dels migrants. Poques vegades hem vist tractada la realitat nacional catalana, ja des del segle XIX, com una nació de sang (a l'estil germànic), i si ho han fet, han estat sectors poc representatius de la societat. Sempre, o gairebé sempre, quan s'ha reflexionat sobre el poble català s'han argumentat molt més els motius de base cultural que no pas els llaços de sang. La referència més propera a nosaltres la tenim en el «és català qui viu i treballa a Catalunya», frase afor-

tunada, que malgrat poder-se matisar, encara avui és acceptada pel més ample ventall polític i social. I un exemple ben llunyà d'aquesta tesi la trobarem en la *Crònica* de Ramon Muntaner (1265-1336),¹ quan en referir-se a la fidelitat catalana de la recent conquerida Múrcia i als seus colons, no esmenta llaços de sang sinó que ho dedueix perquè «certs que tots aquells qui en la dita ciutat de Múrcia e en los davant dits llocs són vers catalans e parlen del bell catalanesc del món».

Les migracions

Les migracions d'aragonesos i persones del sud peninsular dels anys 1920, pot assegurar-se que cap als anys 1950 ja eren ben integrats. Els casaments mixtes entre arribats i residents havien estat un èxit, tant que les migracions de les dècades de 1950 i 1960 en els mateixos indrets, ja trobarem una sola comunitat de treballadors, als qual van anomenar «catalanes», sense fer esment de si s'anomenaven Cazorla (que ja sonava Cassorla), Gámez (que ja sonava Gàmes) o Carbonell. Aquest és un fenomen poc estudiat, que jo, fill d'avi i pare emigrants de la dècada de 1920, i dins d'un ambient de classe treballa-

1 MUNTANER, *Crònica*.

dora, puc donar-ne fe, si més no en el meu entorn i el de la meua família, escampada per diverses poblacions de la que avui s'anomena àrea metropolitana.

També una majoria dels emigrants del sud espanyol dels anys 1960 van ser implicats en un procés semblant al de la dècada de 1920. Però la societat catalana d'aquells anys, que culturalment encara patia les conseqüències de la repressió postbèlica i l'exili, ja no era com l'anterior. La ràpida industrialització de l'economia catalana, sobretot a les àrees de Barcelona i la seva conurbació, combinada amb el sanguinari nacionalisme d'«una grande y libre» del franquisme, més una classe de «nous rics» abocada a l'especulació urbana, que, a més, al voltant dels anys 1950 i 1960 va veure néixer mitjans de difusió com la televisió i l'ampliació de l'oci que li permetia l'adquisició, a base de treballar una infinitat d'hores extres, del 600, va fer que no fos possible integrar tot el contingent de nousvinguts. Malgrat aquestes adverses circumstàncies, aquells emigrants dels anys 1960, per efecte del que s'ha anomenat l'ascensor social, avui són un tant per cent gens menyspreable de la població que s'identifiquen com a catalans, sense enyorances de cap mena. Tots aquests catalans són els que a les enquestes forneixen els grups que es defineixen com a «només català», «més català

» Catalunya ha estat una terra de pas, heretant tradicions i coneixements culturals de totes les migracions

que espanyol», o «tant català com espanyol», o sigui la gran majoria que es dibuixa en els gràfics dels sondeigs d'opinió.

De quin grau, o mena, de catalanitat parlem?

No podem qüestionar que la societat catalana actual és una col·lectivitat socialment homogènia. Almenys ho és tant com pugui ser-ho qualsevol societat industrial actual dins del món occidental (en tot cas és de destacar que el conjunt de persones de diversos orígens que conviuen avui en el territori català no és pas més heterogeni que pugui ser-ho a l'Estat francès). Es dona el cas, però, que quan l'assumpció civil de ciutadania catalana (els «només catalans», els més «catalans que espanyols», i els «tant catalans com espanyols») se la pretén fer coincidir amb una altra noció, aparentment paral·lela, d'identitat cultural específicament catalana, es desencadena una complexa problemàtica. En definitiva, quan aquesta identitat civil de ciutadania ha d'aparellar-se amb la identificació cultural, observem que un cert nombre de persones (potser els que se situen entre els «més català que espanyol» i part dels de «tant català com espanyol») no es reconeixen (o, atenció, no

s'atreveixen a reconèixer-se) participants d'una cultura catalana exclusiva (i jo afegiria tòpica), i reivindiquen altres referents de més a més. I si hi afegim l'ús de la llengua catalana com una característica més, aquest nombre que no la contempla com a identitat específica creix encara més, sense deixar per això de seguir reivindicant la seva identitat civil catalana. És interessant fer notar que algunes de les persones que no goxen —més que no pas les que refusen reconèixer-se dipositaris d'una certa genuïtat cultural catalana—, ho fan comparant la seva situació cultural individual amb uns cànons que sovint no se'ls imposarien (ni ningú gosaria imposar-los-hi) per reconèixer-se de dretes, d'esquerres, permissius, autoritaris... Uns barems restrictius que sovint són més fills d'ideals arbitraris i xarons: «si els agraden més les sardanes que el flamenc o si celebren més el dia de Nadal que la nit de Nadal» i altres *frivolité* que bastants joves de quatre cognoms genuïns avui potser s'afirmarien més en la segona part de les qüestions. I atenció, aquests barems de catalanitat solen ser utilitzats tant per interessos espanyolistes com per mentalitats exclusivistes catalanesques.

És de destacar, per posar un exemple, com qualsevol persona que visqui a Granollers, Igualada o a qualsevol altra ciutat mitjana —amb indiferència del

grau d'identitat que presenti amb relació amb la llengua catalana o amb la cultura «genuïnament» catalana— no té cap recança en identificar-se com a granollerí, igualadí... Fins i tot una part important d'aquestes persones sostindran un cert patriotisme local apuntant una particular identitat amb activitats socioculturals que ells practiquin (com a protagonista actiu o com a seguidor). Però aquesta identitat evidentment civil de granollerí, per tant de català (ja que ningú posarà en dubte la catalanitat de Granollers), com ja hem dit, la veurem curiosament qüestionada a mesura que exigim compromís d'identificació cultural amb fenòmens d'àmbit nacional català: des dels costums familiars, el folklore festiu, la cultura literària, la llengua... en un *in crescendo* fins arribar al compromís polític. En definitiva, res que no succeeixi en altres societats nacionals europees.

D'aquí podríem concloure que les últimes immigracions d'espanyols del segle XX, ajudades per circumstàncies tant polítiques (política nacionalista espanyola i respostes taticistes des de Catalunya per part dels partits, quan aquests han pogut exercir), com coincidents avenços tecnològics en l'àrea de les comunicacions, han conformat un estat d'opinió en la Catalunya de finals del segle XX i principis del XXI en la qual les persones que hi viuen tenen graus diferents d'au-

Poques vegades hem vist tractada la realitat nacional catalana com una nació de sang, a l'estil germànic, i si algú ho ha fet, han estat sectors poc representatius de la societat

toreconeixement de la seva catalanitat (per tant de la seva personalitat cultural); diferents graus d'autoreconeixement que van des de la mera assumpció de la ciutadania civil catalana (referent gens menyspreable i massa sovint no tingut en compte), a la identificació d'aquesta ciutadania amb diversos matisos d'assumpció dels elements característics d'una cultura específicament catalana anteriors a l'arribada d'aquests corrents immigratoris espanyols (i entre aquests elements característics i en grau destacat hi ha la llengua catalana). No cal dubtar, però, que la identitat catalana, en menor o major grau és, encara avui, una evidència, malgrat les circumstàncies negatives que han operat durant aquesta etapa de més de 50 anys. Per tant, caldria admetre que aquesta diversitat de graus d'assumpció de la catalanitat civil, cultural i política, per parts dels ciutadans catalans, és un fet evident: avui existeixen, sens dubte, uns ciutadans catalans de referències culturals específicament catalanes i de llengua catalana, i uns altres ciutadans catalans (ben conscients de la seva catalanitat civil) de referents culturals diversos (que el temps i les intervencions socials matisaran, o no) i de llengua no catalana (castellana i altres). Aquesta és la realitat; una altra cosa és com li agradaria a cadascú que fos la realitat. Però podem, i jo crec que devem, preguntar-nos, és un estat

concloent que cal acceptar-lo com a definitiu, i —com des d'una idea perversa intenten intervenir sectors espanyolistes— considerar a aquests ciutadans com a immigrants irredemptes espanyols (implícitament o explícitament) que es resistirien a acceptar la ciutadania (catalanitat) en totes les conseqüències, inclosa la nacional?

En tot cas, em sembla evident que —refusant una altra idea que pot esdevenir tan perversa com l'anterior— per part de Catalunya cal deixar de considerar d'una vegada i per totes aquests ciutadans que sense problemàtica es defineixen com a ciutadans civilment catalans, com uns «altres catalans», terme que en alguns cercles no s'interpreta en el sentit que Paco Candel (1925-2007) li dóna,² sinó més aviat com una encoberta (i suïcida) intenció d'apartheid. I tot això a raó d'almenys tres qüestions que es poden plantejar d'una manera molt senzilla:

- a) Quant de temps pot existir una societat que es reconegui catalana (civilment, culturalment i políticament) que presenti aquesta diversitat i graus d'identificació dels membres que se'n reclamen, sense plantejar-se desllorigadors i resolucions d'ordre polític?

² CANDEL, *Els altres catalans*.

» Els emigrats dels 1960, per efecte del que s'ha anomenat l'ascensor social, avui són un tant per cent gens menyspreable de la població que s'identifiquen com a catalans

- b) Quan temps podrà continuar suportant la societat catalana (la que s'ha detallat) aquest debat, sense causar divisions profundes, potser irreparables, en el seu cos social?
- c) Podria ser una bona estratègia —la qual, ja s'ha llençat des d'algunes opinions—, la d'assumir la qüestió identitària dins un debat més ampli que inclogui la consecució de drets democràtics pels ciutadans catalans (entre ells el dret a decidir el seu futur amb l'Estat espanyol), que encara no s'haurien aconseguit dins la imperfecta democràcia espanyola?

Un cop donem resposta adequada a aquestes qüestions podríem posarnos a pensar en la propera onada d'immigrats de cultura oriental, de religió musulmana i estrat cultural agrari, que truca a la porta. O potser seria millor de no esperar i començar a treballar junt amb els que ja hi estan posats des de fa temps.

Apunts d'actualitat

En molts debats, en aquest també, és recurrent partir del supòsit que Catalunya ha estat sempre una terra de pas, que ha sabut assumir i transformar en pròpies les tradicions culturals que, al

llarg dels segles, han anat contaminant i integrant-se dins la cultura preexistent en el territori (quedi ben clar que aquí el terme contaminar no posseeix cap valor pejoratiu, ben al contrari). A ulls d'avui sembla que s'ha determinat que va ser fàcil assimilar la cultura dels immigrants occitans del segle XVI i XVII; també ho ha estat (encara que molt poc advertida) la dels pescadors del litoral mediterrani, provençals, andalusos, murcians (no incloc els valencians per raons obvies) que des de sempre han atracat als ports catalans per acabar residint-hi. També va ser fàcil assumir la dels gitanos en èpoques reculades, un ampli sector dels quals, si més no en la llengua, han acabat confonent-se amb la resta de la població «autòctona». Sobre aquestes qüestions és molt important valorar més bé la història del port de Barcelona (i altres del territori) i del dit barri xino des de finals del XIX fins ben entrada la dècada de 1950, per adonar-nos de la capacitat d'adaptació i d'absorció d'elements aparentment exògens que ha absorbit la cultura catalana. Dic aparentment perquè aquest assumpte no sembla que s'hagi resolt satisfactòriament per a tothom i sovint, en confrontar cultura catalana des d'una òptica pairalística amb una altra de menestral o de classes populars, s'ha donat per suposat que la primera era més genuïna que l'altra. A

partir del supòsit de l'existència d'una cultura catalana més genuïna que una altra (encara que s'hagi pogut donar històricament al mateix temps i en el mateix territori), el terme contaminació, en aquest cas, sí que ha estat observat en sentit pejoratiu. I, personalment, crec que l'opció de determinar genuïnitats ens ha fet més mal que bé. Ens hauríem de formular la pregunta de per què, per posar un exemple, s'han considerat més genuïnament catalanes les formes de l'Empordà que les de la Terra Alta? Perquè els de la Terra Alta, per seguir amb l'exemple, posseeixen trets propers als aragonesos, és a dir, als hispans, i en canvi els primers s'apropen als carolingis, com ha dit algú? Serien més genuïns els diables de l'Arboç, dels quals en la seva posada en escena hi podem detectar una pregona forma pairal, que els diables de Bellvitge, on entre els seus membres no hi trobarem aquest pòsit? Contestem-nos-ho. Personalment, sempre m'ha semblat curiós que quan es mencionen certs barris, —en relació a la integració més o menys voluntària o recalitrant dels seus veïns— ningú sembla adonar-se que es continuen coneixent amb els vells topònims de la terra. I alhora, tampoc veuen que a la mateixa Barcelona continuen existint barris d'antics immigrants que fins i tot van donar nom al lloc on vivien: la França xica, a Sants; Sant

Si a l'assumpció civil de ciutadania catalana se la pretén fer coincidir amb una noció d'identitat cultural específicament catalana, es desencadena una complexa problemàtica

Martí de Provençals; la Múrcia xica, en alguna població de l'àrea metropolitana. I aquests immigrants que fins i tot van territorialitzar la seva presència, avui, qui diria que no van es integrar?

Paradoxalment, o potser no, a partir de l'assumpció de la democràcia a l'Estat espanyol —que havia d'ajudar a desenvolupar-nos com una cultura normalitzada arreu d'Europa i el món— és quan ens ha estat més difícil integrar i assumir l'actitud cultural d'unes persones que, de la resta de l'Estat, vénen a treballar i a instal·lar-se a Catalunya, però que ja no se senten immigrants. No se'n senten perquè un cert pensament ha determinat que immigrant és aquell que d'un país més pobre emigra cap a regions més riques, i per tant li és beneficiós assumir la cultura del país desenvolupat. El cas és que en la situació de l'Estat espanyol actual, i en relació a Catalunya i la seva cultura, la cosa ja no es veu d'aquesta manera. La democràcia ha prestigiat l'espanyolitat cultural. L'Estat espanyol ja no és aquell territori subdesenvolupat d'on provenien els immigrants dels anys 1920 i 1960. Aquests nous immigrants porten consciència d'«espanyols» i no han vingut a buscar feina, sinó a desenvolupar la seva feina a un altre cantó de l'Estat espanyol. No són aquells treballadors, en la seva majoria del sud peninsular, amb un baix perfil de cultura espanyola i un més alt

perfil de cultura regional. Els nous vinguts de la resta de l'Estat, ara aporten una espanyolitat rampant, fruit d'aquests darrers anys prestigiosos de la democràcia espanyola, a la qual hi hem contribuït, però que hem de ser conscients que no n'hem tret gaire profit, o ben poc, en relació amb la cultura catalana. Algú catastrofista, fins podria opinar que en l'«operació democràcia», i en relació a la cultura, hem perdut bous i esqueselles. I si amb els espanyols ho tenim més cru que mai, no cal dir com ho tenim amb els nous vinguts sud-americans, ja que la majoria d'ells sí que emigren per motius econòmics, i cal comprendre —més del que estem disposats a fer-ho— que són ben desconexadors de la realitat cultural d'on vénen a viure, i que des d'instàncies espanyoles es farà poc, o res, per informar-los. Per tant, i de moment, potser seria una bona estratègia deixar-nos de certes puritats i acceptar com a genuïnes totes les formes culturals catalanes de les quals disposem i que aquí hem tractat. Cal acceptar i defensar com a cultura catalana —mentre no s'expressi explícitament o implícitament el contrari— les «xonis», els «xiquiliquatres», els qui civilment es considerin catalans, sense marejar-los gaire amb pureses i genuïnitats; aquesta etapa, si ha de venir, ja arribarà. Cal defensar que Carmen Amaya (1913-1963) és una aportació genuïnament catalana al món de la cul-

tura universal, com ho és Carles Santos (1940) i Estopa, un dels millors grups de pop català juntament amb Pau Riba (1948). I hem de continuar reivindicant, és clar, que Pau Casals (1876-1973) és un músic universal juntament amb Xavier Benguerel (1931), i que Mossèn Cinto Verdager (1845-1902) va ser un dels millors poetes europeus de la seva època, que si no va ser reconegut amb el Nobel de Literatura (encara que li hagués vingut ben justet) va ser perquè l'Estat espanyol sempre ha contemplat —i continua fent-ho— la cultura catalana com una cultura regional, que forma part, anecdòticament, de l'espanyola, o sigui, de la castellana. Aquesta última evidència és la dada contra la qual hauríem d'emprar tots els recursos possibles.

Més difícil sembla que ho hauríem de tenir amb les darreres migracions de persones del Magrib. En el cas dels magribins, per primera vegada, a la qüestió d'ordre cultural, s'hi afegeix la de la religió. I no tant sols pel fet que segueixin una altra religió, sinó pel fet que les persones que la practiquen hi sostenen una relació molt doctrinària, que en aquest moment històric queda lluny del comportament de la gran majoria dels ciutadans europeus. Caldria tenir en compte, però —fet que massa sovint s'obvia, bé per desconeixement, bé per un inconfessat racisme— que la

>> Cal acceptar i defensar com a cultura catalana els qui civilment es considerin catalans, sense marejar-los gaire amb pureses i genuïnitats

majoria dels magribins, obviant l'adoc-trinament amb què segueixen els seus manaments religiosos, a nivell de temperament, estètica, relacions familiars... no són tant lluny de la generació dels nostres avis. Som tan mediterranis com ells, i ells ho són tan com nosaltres. El problema, però, resideix en que, tal com exposa Olivier Roy (1949) a *La Santa ignorancia*,³ per efecte de la globalització, els emigrants musulmans, un cop instal·lats entre els occidentals i lluny de la pràctica cultural nacional, perden molt més fàcilment la relació amb les seves cultures tradicionals (la marroquina, l'algeriana...) i s'aculturalitzen amb molta més rapidesa que els naturals, suplint la cultura, la seva pròpia cultura, la tradicional, amb la religió, sobretot per la religió que difon el salafisme. Una pràctica religiosa que esdevindrà dogmàtica, que busca les essències per suplir aquella cultura tradicional abandonada, la qual sol trencar-se a partir de la segona generació. La majoria dels individus d'aquestes noves generacions supleixen la cultura per la religió, adoptant, per donar-se resposta a necessitats culturals que ja no saben resoldre amb la tradició de pares i avis, l'anomenada street culture, d'empremta nord-ame-

ricana. Això passa en una Europa on la globalització també arrossega cap a l'*street culture* grans contingents de joves genuïnament europeus. De moment, aquests últims no s'inclinen per la religió, però sí que ho fan, una part d'ells, cap a formes autoritàries i doctrinàries.

Per finalitzar, i només com un suggeriment, em pregunto: podríem, nosaltres, per proximitat cultural (si ens ho creguéssim) intentar una altra sortida? Seria possible establir un diàleg (com ja ho fa alguna institució o com algun intent que s'ha dut a terme al Raval de Barcelona, com el grup Rumbaamazigha o l'Orquestra Àrab de Barcelona) entre el que ens resta del que va ser una de les bases de la vella cultura catalana, la cultura andalusí hispana, per apropar-nos a la seva cultura, intentant trencar el fatal apropament d'aquestes noves generacions de ciutadans catalans a una religió doctrinària, fonamentalista, que tant els allunya de la seva vella cultura mediterrània? Tan vella com la nostra cultura mediterrània. Perquè el problema, un dels problemes, sembla que rau en una galopant aculturalització d'amplis sectors de joves, nouvinguts i vells residents.

Per concloure, he d'anotar que en aquest article no s'han abordat, perquè no era el seu espai, les respostes d'ordre polític a les qüestions exposades. ◀

MÉS INFORMACIÓ

CANDEL, Francisco. *Els altres catalans*. Barcelona: Edicions 62, 2008.

MUNTANER, Ramon. *Crònica*. València: Generalitat Valenciana; Fundació Jaume II el Just, 2005.

ROY, Olivier. *La Santa ignorancia: el tiempo de la religión sin cultura*. Barcelona: Península, 2010.

3 ROY, *La Santa ignorancia: el tiempo de la religión sin cultura*.